

ГРАЂЕВИНСКИ НАДЗОР: СРПСКИ И FIDIC УСЛОВИ

Бождар С. Фурунџић¹

УДК: 351.785

DOI:10.14415/konferencijaGFS 2015.099

Резиме: У раду се разматра стручни надзор над извођењем грађевинских радова према домаћим и међународним условима. После сажетог осврта на надзор према српском закону о изградњи и правилнику о надзору, детаљније је приказан надзор према FIDIC 1999 (Red Book) условима. Затим је дата упоредна табела о надзору, сачињена коришћењем кључних речи. У табели је надзор према српском правилнику упоређен са надзором према FIDIC условима. Поређење показује да FIDIC шире и свеобухватније дефинише надзор, него српски правилник. Извршено поређење од интереса је за извођачку праксу. Изградња аутопута у Србији, приказана као пример из властите праксе, дала је подстрек за овај рад о надзору.

Кључне речи: грађење, надзор, српски правилник, FIDIC услови, поређење, пример

1. УВОД

У процесу стварања грађевине кључни учесници су *инвеститор*, *пројектант*, *извођач* и *надзорни орган*, који у име инвеститора врши стручни надзор над изградњом објекта.

Изградња у Србији уређена је домаћом грађевинском регулативом – законима и подзаконским актима. Међутим, ако наш инвеститор користи инострани кредит, тада надзор мора истовремено да задовољи не само српске, већ и међународне (FIDIC) услове – јер то страни финансијери редовно захтевају.

У овоме раду, после сажетог осврта на регулативу о надзору, упоређени су српски и међународни (FIDIC) услови. Поређење је, ради прегледности, извршено помоћу табеле, сачињене коришћењем кључних речи.

2. ЗАКОН

Закон о планирању и изградњи [1], (у даљем: **Закон**), током 6 година (2009-2014) мењан је 9 пута (!), што се види из података наведених под [1]. Коришћење Закона олакшава његов пречишћен текст, доступан, на срећу – на интернету [1].

¹ дипл.грађ.инж., MS(ECP), саветодавни инжењер, „CPM Consulting“, ул. Макензијева 23/5, Београд, Србија, тел: 063 370 543, e-mail: bfurundzic@gmail.com

Закон у глави VII (*Грађење*), поглавље 6 (*Стручни надзор*), члан 153, уређује садржину и вођење стручног надзора. Исто је проширено и детаљно разрађено у ниже описаном правилнику [2] – објављеном сагласно Закону [1], глава XIV (*Овлашћење за доношење подзаконских аката*), члан 201, тачка 18.

3. ПРАВИЛНИК

Правилник о садржини и начину вођења стручног надзора [2], (у даљем: **Правилник**), ближе прописује стручни надзор уређен Законом [1]. Правилник, који укупно има 10 чланова, прописује: надзор над грађењем (члан 1), врсте радова под надзором (чл.2), садржај надзора (чл.3), надзорни орган (чл.4), могућ пројектантски надзор (чл.5), вођење грађевинског дневника (чл.6), обавезу обавештавања (инвеститора, грађевинског инспектора) (чл.7), упис у грађевински дневник (чл.8), завршне одредбе (чланови 9 и 10).

Стручни надзор према Правилнику [2] је, на основу чланова 3 и 8, приказан у табели 1, где се, ради сажетости, користе кључне речи усвојене у овом раду.

4. FIDIC

Услови уговарања за грађевинске радове FIDIC 1999 (Red Book) [3], (у даљем: **FIDIC**), у глави 3: Надзор (*Engineer*), поглавља #3.1 ÷ #3.5, уређују: обавезе и овлашћења Надзора, преношење овлашћења, налоге, замену, одлуке.

Извод из FIDIC услова [3], глава 3: Надзор, даје се у следећем.

#3.1 Обавезе и овлашћења Надзора (*Engineer's Duties and Authority*)

Инвеститор именује *Надзор* (*тј. Надзорни орган, Инжењера*) који ће извршавати обавезе њему додељене Уговором. Чланови Надзора укључиће одговарајуће квалификоване инжењере и друге стручњаке који су способни да испуне обавезе.

Надзор неће имати овлашћење да мења Уговор.

Надзор може вршити овлашћење која му припада као утврђено или нужно садржано у Уговору. Ако је Надзор дужан да добије сагласност Инвеститора пре вршења утврђеног овлашћења, захтев ће поднети сагласно Посебним условима. Инвеститор ће одмах обавестити Извођача о свакој промени у овлашћењу Надзора. Међутим, увек када Надзор врши утврђено овлашћење за које је потребна сагласност Инвеститора, сматраће се (у смислу Уговора) да је Инвеститор дао сагласност. Осим ако је другачије речено у овим Условима:

/a/ увек када обавља дужности или врши овлашћење, утврђено или садржано у Уговору, сматра са да Надзор дејствује у име Инвеститора;

/b/ Надзор није овлашћен да ослободи једног или другог Уговарача од било које дужности, обавезе или одговорности по Уговору; и

/c/ било које одобрење, провера, потврда, сагласност, преглед, инспекција, налог, обавештење, предлог, захтев, испитивање, или слична радња коју изврши Надзор

(укључујући и одсуство неодобравања) неће ослободити Извођача од било које одговорности коју има по Уговору, укључујући и одговорност за грешке, пропусте, одступања и неусаглашености.

#3.2 Преношење овлашћења Надзора (*Delegation by the Engineer*)

Надзор може повремено доделити задужења и пренети овлашћење помоћницима, као и да повуче таква задужења или овлашћење. Ови помоћници могу бити градилишни инжењер и/или независни инспектори постављени да контролишу и/или испитују делове Постројења и/или Материјале. (...)

Помоћници биће лица одговарајуће квалификована, која су оспособљена за обављање ових задужења и вршење овог овлашћења, а који течно владају језиком за комуникације. (...)

Сваки помоћник, коме су додељена задужења или на кога су пренета овлашћења, овлашћен је само да изда налог Извођачу у обиму дефинисаном помоћу преношења овлашћења. Свако одобрење, провера, потврда, сагласност, преглед, контрола, налог, обавештење, предлог, захтев, испитивање, или слична радња коју предузме помоћник, у складу са преносом овлашћења, имаће исто дејство као да је радња била спроводена од стране Надзора. (...)

#3.3 Налози Надзора (*Instructions of the Engineer*)

Надзор може (било када) издати Извођачу налоге и додатне или измењене Цртеже који могу бити неопходни за извођење Радова и отклањање било којих недостатака, све у сагласности са Уговором. Извођач ће само примати налоге од Надзора, или од помоћника коме је одговарајуће овлашћење пренето. (...)

Извођач ће поступати по налозима Надзора или овлашћеног помоћника, по било ком питању везаном за Уговор. Кад год је то могуће, њихова упутства треба да буду у писаној форми. (...)

#3.4 Замена Надзора (*Replacement of the Engineer*)

Ако Инвеститор намерава да замени Надзор, Инвеститор ће, најмање 42 дана пре предвиђеног дана замене, обавестити Извођача о имену, адреси и релевантном искуству предвиђеног новог Надзора. (...)

#3.5 Одлуке (*Determinations*)

У случају када ови Услови обезбеђују да ће Надзор поступити у складу са овим поглављем #3.5 ради споразума или одређивања било ког питања, Надзор ће се саветовати са сваким Уговорачем покушавајући да постигне споразум. (...)

Стручни надзор према FIDIC условима [3], глава 3: Надзор (Инжењер), приказан је у табели 1, где се, ради прегледности, користе кључне речи изабране овде.

У табели 1, надзор према FIDIC условима [3], глава 3, поглавље #3.1, тачка /с/ приказан је упоредно са надзором према Правилнику [2], чланови 3 и 8.

Међутим, садржај поглавља #3.2, #3.3, #3.4 и #3.5, према FIDIC условима [3], не налази се у члановима 1 до 12 Правилника [2], што је показано у табели 1.

5. ПОРЕЂЕЊЕ

Табела 1. ПРАВИЛНИК и FIDIC – поређење надзора

§	ПРАВИЛНИК [2] – Надзор	§	FIDIC [3] – Надзор (Инжењер)
чл.3	<i>Надзор контролише:</i>	#3.1	<i>Обавезе и овлашћења Надзора</i>
1)	грађење према документацији	/с/	одобрење, провера, потврда, сагласност, преглед, инспекција, налог, обавештење, предлог, захтев, испитивање, или слична радња
2)	квалитет извођења		
2)	примену прописа и стандарда		
3)	количину радова		
4)	квалитет материјала, опреме, инсталација (атест, сертификат)		
5)	квалитет касније скривених радова (темељи, арматура, изолација)		
	<i>Надзор оверава:</i>		
3)	грађевинска књига, ситуације		
	<i>Надзор:</i>		
6)	даје упутства извођачу		
7)	прати динамику градње и рокове	#3.2	<i>Преношење овлашћења помоћницима</i>
8)	сарађује са пројектантом и са извођачем	#3.3	<i>Давање налога и измењених цртежа</i>
9)	сарађује на пројекту изведеног	#3.4	<i>Замена Надзора</i>
10)	решава и друга питања грађења	#3.5	<i>Доношење одлука</i>
чл.8	<i>Надзор писмено утврђује:</i>		
	радове под надзором		
	уочене недостатке		
	рокове за уклањање недостатака		
	мере предузете / упућене извођачу		
	примедбе о квалитету и динамици		
	друге битне податке		

Из табеле 1 види се да Надзор према Правилнику [2] (чл. 3 и чл. 8) је обухваћен Надзором према FIDIC [3] условима (поглавље #3.1, тачка /с/), јер тачка /с/ је веома генерална и свеобухватна.

Такође из табеле 1 се види да FIDIC [3] шире дефинише Надзор, него Правилник [2]. Наиме, FIDIC [3] уређује: преношење овлашћења помоћницима (#3.2), давање налога и измењених цртежа (#3.3), замену Надзора (#3.4), доношење одлука (#3.5) – што све није обрађено у Правилнику [2].

Сл.1 – Бешка (2010)

Сл.2 – Бешка (2010)

Сл.3 – Димитровград (2012)

Сл.4 – Димитровград (2012)

[Напомена. – Горње фотографије снимио је аутор.]

6. ПРИМЕР АУТОПУТА

За предузеће *Алпине* (*Alpine Bau GmbH - Branch Office Belgrade*), аутор је радио на терену преко 6 година (2007-2013) и, као члан руководећег тима, учествовао у управљању изградњом објеката на 3 велика градилишта: *GTC Square* у Блоку 41а на Новом Београду (2007-2008) [4], *Реконструкција старог и изградња новог моста Бешка* (2008-2010) [5], *Обилазница око Димитровграда* (2011-2013) [6].

Изградња аутопута кроз Србију на северу код *Бешке*, односно на југу код *Димитровграда*, приказана је на сликама 1 и 2, односно сликама 3 и 4.

На градилиштима код Бешке и Димитровграда уговор о грађењу сачињен је према FIDIC 1999 (Red Book) [3], а главни извођач било је предузеће *Алпине*.

Двојак надзор – према српском Правилнику [2] и према FIDIC условима [3], који је вршен и код Бешке и код Димитровграда, подстакао је аутора да табеларно упореди домаће и међународне услове надзора.

7. ЗАКЉУЧАК

Од интереса за домаћу извођачку праксу је да се српски Закон [1] о грађењу и Правилник [2] о надзору ускладе са међународним FIDIC условима [3], који шире и свеобухватније уређују надзор. Тада би се у Србији, при грађењу уз иностране кредите, уместо двојаког надзора – по Правилнику и по FIDIC условима, вршио једнообразан надзор.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Закон о планирању и изградњи, "Службени гласник РС", бр. 72/2009, 81/2009 - исправка, 64/2010 - одлука Уставног суда (УС), 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014. (Пречишћен текст Закона о планирању и изградњи, доступан 10.02.2015: <http://www.paragraf.rs/propisi_download/zakon_o_planiranju_i_izgradnji.pdf>)
- [2] Правилник о садржини и начину вођења стручног надзора, "Службени гласник РС", бр. 22/2015.
- [3] FIDIC 1999 (Red Book): *Conditions of Contract for Construction - For Building and Engineering Works Designed by the Employer, General Conditions*, (First Ed. 1999), FIDIC (Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils), Geneve, 2006.
- [4] Furundžić, B.S.: *Office Complex in New Belgrade - Construction Case*, Journal of Faculty of Civil Engineering - Int. Conference: Contemporary Achievements in Civil Engineering, Gradjevinski fakultet, Subotica, 2014, pp. 81-86.
- [5] Furundžić, B.S.: *Praktični primeri dinamičkih planova na projektima u Srbiji*, Inženjerska komora Srbije (IKS), Beograd, predavanje 11.03.2014, str.1-82. <<http://www.youtube.com/watch?v=8eEq0RIO6JA#t=164>> (Pristup: 10.09.2014.)
- [6] Furundžić, B.S.: *Nonconformity Control on Construction Site*, Društvo građevinskih konstruktera Srbije – Simpozijum, DGKS, Beograd, 2012, pp. 83-88.

CONSTRUCTION SUPERVISION: SERBIAN AND FIDIC CONDITIONS

Summary: *Professional supervision of construction works according to domestic and international conditions is considered in this paper. Following concise review on supervision according to Serbian Building Law and Supervision Regulation, supervision under the terms of FIDIC 1999 (Red Book) is presented detailed. Than comparative table on supervision, composed using key words, is given. In the table supervision according to both Serbian Regulation and FIDIC conditions are compared. The comparison indicates that FIDIC conditions broader and more comprehensive define supervision, than it does Serbian Regulation. The comparison performed is of interest for contractor's practice. Highway construction in Serbia, presented as the case out of own practice, has given a stimulus for this paper on supervision.*

Keywords: *construction, supervision, Serbian Regulation, FIDIC, comparison, example*